

Міністерство освіти і науки України
Західноукраїнський національний університет

МАРЧЕНКО ЛЮДМИЛА ІВАНІВНА

УДК 336.02:004

**НОВІТНЯ ПАРАДИГМА ФІСКАЛЬНОЇ ПОЛІТИКИ В УМОВАХ
ЦИФРОВОЇ ТРАНСФОРМАЦІЇ СУСПІЛЬСТВА**

спеціальність 08.00.08 – гроші, фінанси і кредит

АВТОРЕФЕРАТ

дисертації на здобуття наукового ступеня

кандидата економічних наук

Тернопіль – 2023

Дисертацією є рукопис.

Роботу виконано на кафедрі фінансів імені С. І. Юрія Західноукраїнського національного університету Міністерства освіти і науки України.

Науковий керівник: доктор економічних наук, професор
Десятнюк Оксана Миронівна,
Західноукраїнський національний університет,
проректор з науково-педагогічної роботи
(міжнародна діяльність)

Офіційні опоненти: доктор економічних наук, професор
Сідельникова Лариса Петрівна,
завідувач кафедри фінансів, обліку та
оподаткування Херсонського національного
технічного університету;

кандидат економічних наук, доцент
Синютка Наталія Геннадіївна,
доцент кафедри фінансів Національного
університету «Львівська політехніка».

Захист відбудеться 06 липня 2023 року об 11⁰⁰ годині на засіданні спеціалізованої вченої ради Д 58.082.01 у Західноукраїнському національному університеті за адресою: 46009, м. Тернопіль, вул. Львівська, 11а, зал засідань.

З дисертацією можна ознайомитися у бібліотеці Західноукраїнського національного університету за адресою: 46009, м. Тернопіль, вул. Бережанська, 4.

Автореферат розісланий 06 червня 2023 року.

Вчений секретар
спеціалізованої вченої ради,
доктор економічних наук, професор

Т. О. Кізіма

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми дослідження. За роки незалежності України фіскальна політика зазнавала перманентних змін. Глобальна цифровізація детермінувала необхідність перегляду стратегічних пріоритетів її реалізації, зумовивши створення належних фінансових і організаційних умов у контексті формування максимально прозорого фіскального простору.

Ефективність реалізації фіскальної політики визначається спроможністю податкових органів адекватно та гнучко реагувати на виклики, що постають на кожному етапі цифрової трансформації суспільства. За активної цифровізації фіскального адміністрування ці загрози проявляються через юридичні колізії, обмеженість фіскальних повноважень, відсутність альтернативних програмних продуктів у контексті електронного декларування податкових зобов'язань і фіскального регулювання електронної комерції.

Подальша цифровізація інструментів фіскальної політики за окреслених викликів значною мірою залежить від рівня соціально-економічного розвитку України та супроводжується теоретико-методичними й організаційно-правовими проблемами трансформаційного періоду. Саме це актуалізує необхідність розробки новітньої парадигми фіскальної політики для її подальшого розвитку в умовах цифрової трансформації суспільства на основі науково обґрунтованих теоретичних постулатів і методичних підходів.

Вагомий внесок у розробку науково-методологічних засад фіскальної політики зробили зарубіжні вчені: С. Брю, К. Віксель, Р. Дорнбуш, Дж.-М. Кейнс, А. Лаффер, К. Макконнелл, В. Парето, В. Петті, А. Пігу, Д. Рікардо, П. Самуельсон, Е. Селігман, А. Сміт, Дж. Стігліц та інші.

Теоретичним і практичним підвалинам впливу фіскальної політики на соціальні та економічні процеси присвятили свої наукові доробки українські вчені: В. Андрущенко, Л. Баранник, З. Варналій, О. Десятнюк, Т. Єфименко, Ю. Іванов, Т. Кошук, А. Крисоватий, М. Крупка, І. Лютий, В. Мельник, П. Мельник, С. Онишко, Т. Паєнтко, О. Сидорович, Л. Сідельникова, А. Соколовська, Д. Серебрянський, М. Слатвінська, Л. Тарангул, О. Терещенко, В. Федосов, І. Чугунов, К. Швабій, І. Школьник, С. Юрій і багато інших.

Особливості використання цифрових технологій у фінансовій сфері, зокрема у фіскальному адмініструванні, дослідили у своїх працях зарубіжні науковці та фахівці: М. Беккер, С. Бреннен, В. Джусванто, Д. Еванс, К. Каршнер, Д. Крейс, П. Кругман, Е. Мюррей, М. Ольберт, Р. Рой, Р. Сіммс, Ч. Спенгель, П. Хеллер, Г. Шибусава та ін. Серед когорти українських учених питанням цифровізації фіскального простору присвячено праці Н. Гавриленко, Ж. Жигалкевич, Р. Залуцького, А. Колісник, Д. Котелевець, Л. Матвейчук, Н. Мельничук, Н. Педченко, А. Подольської, Н. Рудик, Н. Синютки, М. Токар, О. Шевцова, І. Якушко та ін.

Незважаючи на те, що згадані вище науковці висвітлювали окремі аспекти цифровізації процедур адміністрування податків і зборів податковими органами та їх перерозподілу, а також тенденції використання платниками податків інформаційних технологій у податкових розрахунках і формуванні податкової звітності, обґрунтування необхідності формування новітньої парадигми

фіскальної політики в сучасних умовах цифрових трансформацій залишаються поза їхньою увагою. З огляду на це, формування нового парадигмального підходу до реалізації фіскальної політики в умовах цифрової трансформації суспільства з використанням методів наукового пізнання, теоретичного осмислення й емпіричного обґрунтування прагматичних засад її ефективного функціонування та розвитку набуває виняткового значення.

Відтак актуальність і об'єктивна необхідність подальшого дослідження зазначених проблем визначили вибір теми, мету та завдання дисертації.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Матеріали дисертації були складовою науково-дослідної роботи кафедри податків та фіскальної політики Західноукраїнського національного університету за темою: «Діджиталізація фіскального простору в контексті забезпечення національної безпеки України» (державний реєстраційний номер 0121U109486). У межах виконання теми автором розроблено теоретико-концептуальні підходи до цифрової трансформації фіскального простору держави в контексті забезпечення ефективного функціонування всіх його суб'єктів.

Мета і завдання дослідження. Метою дисертаційної роботи є обґрунтування теоретико-концептуальних засад формування новітньої парадигми фіскальної політики і розроблення практичних рекомендацій щодо її реалізації в Україні в умовах цифрової трансформації суспільства.

Реалізація мети зумовила необхідність вирішення таких завдань:

- обґрунтувати науково-теоретичні засади фіскальної політики в умовах цифрової трансформації для уточнення понятійного апарату;
- поглибити наукові підходи до формування новітньої парадигми фіскальної політики держави в умовах цифрової трансформації суспільства;
- розкрити діалектику та сутність цифрової трансформації фіскального адміністрування як ключової детермінанти новітньої парадигми фіскальної політики;
- провести аналітичне оцінювання процесів формування використання бюджетних ресурсів для виокремлення детермінант формування новітньої парадигми фіскальної політики України;
- здійснити моніторинг і змодельовати вплив фіскальних інструментів на формування фінансового потенціалу держави та органів місцевого самоврядування у контексті забезпечення пріоритетів суспільного розвитку;
- поглибити науково-методичні підходи розвитку системи електронного декларування доходів і майна громадян для виявлення та усунення ймовірних фіскальних ризиків;
- дослідити світовий досвід цифровізації діяльності суб'єктів фіскального адміністрування з метою його імплементації в український фіскальний простір;
- провести моніторинг практики фіскального регулювання електронної комерції в Україні для виявлення її недоліків та вироблення напрямів вдосконалення;
- сформулювати пропозиції щодо формування новітньої парадигми фіскальної політики України в умовах цифрової трансформації суспільства.

Об'єктом дослідження є фіскальна політика в умовах цифрової трансформації.

Предметом дослідження є теоретико-методичні та практичні аспекти формування новітньої парадигми фіскальної політики України в умовах цифрової трансформації суспільства.

Методи дослідження. Теоретичною і методологічною основою роботи є фундаментальні положення теорії фінансів, теорії публічних фінансів, теорії державного регулювання економіки. Для досягнення поставленої мети використано такі методи дослідження: історико-логічний (при визначенні передумов і чинників формування підходів до ідентифікації фіскальної політики держави); діалектичний метод пізнання – при дослідженні сутності і значення феномену фіскальної політики в умовах цифрової економіки; теоретичного узагальнення і порівняння – для розвитку категорійного апарату, ідентифікації тенденцій цифровізації фіскального простору; інституційний (при дослідженні інституційного фіскального середовища державного регулювання суспільного сектору економіки); економетричного моделювання (зокрема, кореляційно-регресійний аналіз – при встановленні залежностей (впливів) податкових надходжень та бюджетних видатків на соціальну сферу); системний підхід – при обґрунтуванні базових атрибутів фіскального регулювання соціально-економічних процесів, формуванні новітньої парадигми фіскальної політики України в умовах цифрової трансформації; абстрактно-логічний – для теоретичних узагальнень, формулювання висновків та пропозицій за результатами дослідження.

Інформаційну основу дослідження становлять законодавчі та нормативно-правові акти Верховної Ради України, Президента України, Кабінету Міністрів України з питань фінансів, фіскальної політики та цифрової трансформації соціально-економічного середовища, дані Міністерства фінансів України, Міністерства цифрової трансформації України, Державної податкової служби України, Державної казначейської служби України, Державної служби статистики України, Державного веб-порталу бюджету для громадян, матеріали періодичних видань, українська й зарубіжна фахова література, монографічні дослідження та публікації в інших популярних виданнях українських і зарубіжних науковців з питань фінансів, бюджетної та податкової політики, цифровізації адміністрування податків і зборів тощо.

Наукова новизна одержаних результатів полягає в удосконаленні науково-методичних підходів щодо розроблення новітньої парадигми фіскальної політики України в умовах цифрової трансформації суспільства та виробленні пропозицій науково-практичного характеру для її реалізації в сучасних умовах.

Результати дослідження, що містять наукову новизну і виносяться на захист, полягають у такому:

удосконалено:

– теоретико-концептуальні підходи до обґрунтування сутності фіскальної політики, що дало змогу сформулювати її визначення як симбіозу фінансових, економічних, правових та адміністративних заходів держави й органів місцевого самоврядування у сфері управління доходами і видатками бюджетів з метою забезпечення сталого економічного розвитку, стимулювання інвестиційно-інноваційної активності, підвищення соціальної справедливості в оподаткуванні фізичних і юридичних осіб у контексті поліпшення добробуту населення. Таке

розуміння сутності фіскальної політики, на відміну від існуючих, ураховує спільні заходи всіх суб'єктів фіскального простору, а також акцентує на меті реалізації фіскальної політики задля нарощування фіскального потенціалу держави і територіальних громад;

– концептуальні засади формування загальнодержавної інформаційної системи фіскального адміністрування, які, на відміну від наявних, ґрунтуються на цифровізації облікової політики суб'єктів господарської діяльності, процесів розрахунку податкових зобов'язань, процедур декларування й сплати податків та зборів, і дають змогу в агрегованому вигляді акумулювати податкову інформацію з метою спрощення й уніфікації контрольних-моніторингових дій податкових органів;

– науково-методичний підхід до прогнозування частки фіскальних втрат від оподаткування доходів громадян, який ґрунтується на застосуванні інструментарію економіко-математичного моделювання, зокрема методу найменших квадратів, і вводить в алгоритм функціонування системи електронного декларування автоматичний механізм розрахунку й сплати податків після введення платником величини бази оподаткування та модуль верифікації оподаткування задекларованого доходу чи майна. Такий підхід, на відміну від наявних, дає змогу кількісно оцінити можливі фіскальні втрати від оподаткування доходів громадян і на цій підставі запропонувати напрями вдосконалення системи електронного декларування доходів і майна фізичних осіб;

– наукові підходи до формування новітньої парадигми фіскальної політики держави, які, на відміну від тих, що застосовують нині, в умовах інтенсифікації та дифузії інформаційних технологій і електронних сервісів дають змогу ефективно функціонувати дуальному фіскальному простору. Це сприяє, з одного боку, інноватизації та модернізації фіскального адміністрування у контексті здійснення контрольних-моніторингових функцій податковими органами, а з іншого – поліпшенню інформаційно-сервісного супроводу податкових розрахунків і процедур декларування податкових зобов'язань платниками податків. Такий дуалістичний симбіоз продукуватиме суспільні ефекти, які трансформуються прозорим механізмом нарахування і сплати податків і зборів та контролем платників податків за процесами перерозподілу бюджетних ресурсів у контексті максимального задоволення потреб населення;

набули подальшого розвитку:

– організаційно-інституційні засади цифровізації фіскального простору держави в контексті його архітектоники, що дало змогу дослідити прозорість взаємодії його суб'єктів (фіскальних органів, платників податків, споживачів суспільних благ), сформулювати систему формальних (інформаційне середовище) і неформальних (соціальні норми та фактори) інституцій, з'ясувати проблеми в інституційному забезпеченні цифровізації фіскального простору та розробити рекомендації щодо їхнього усунення;

– науково-організаційні підходи до модернізації фіскального регулювання електронної комерції, які враховують міжнародні зобов'язання України та ґрунтуються на встановленні чітких правил розподілу й оподаткування прибутків, отриманих від транскордонної діяльності, та протидії ухиленню від сплати

податків шляхом переведення прибутків багатонаціональних компаній до юрисдикцій з низьким рівнем оподаткування. Це дає змогу реалізувати новітні механізми оподаткування ПДВ діяльності нерезидентів в Україні, вивести з «тіні» імпорتنі поштові відправлення та удосконалити процедури оподаткування доходів від підприємницької діяльності суб'єктів електронної комерції;

– науково-методичні підходи до визначення детермінант впливу трансформації фіскальної політики на соціально-економічний розвиток держави, які обґрунтовують необхідність використання цифрових технологій і електронних сервісів для забезпечення прозорості та достовірності бюджетно-податкової інформації й ефективної комунікації економічних агентів з податковими органами. Це сприятиме поліпшенню моніторингу та підвищить ефективність контролю за бюджетними видатками в контексті забезпечення пріоритетів суспільного розвитку.

Практичне значення одержаних результатів полягає в тому, що сформульовані в дисертаційній роботі теоретичні узагальнення та практичні рекомендації, спрямовані на вдосконалення й модернізацію фіскальної політики в контексті забезпечення соціально-економічного розвитку держави і територіальних громад, можна використовувати в практичній діяльності органів державної влади, місцевого самоврядування та профільних інституцій. Результати дисертаційної роботи впроваджені в практичну діяльність Комітету Верховної Ради України з питань фінансів, податкової та митної політики (довідка №126-01/1162 від 17.10.2022 р.), Головного управління Державної податкової служби України в Тернопільській області (довідка №11825/6/19-00-01-01-06 від 20.10.2022 р.), Міністерства цифрової трансформації України (довідка №1/11-5-М-134-23-72-2023 від 16.01.2023 р.).

Науково-теоретичні положення дисертації використовуються навчальному процесі Західноукраїнського національного університету при викладанні навчальних дисциплін «Податкова система», «Фіскальне адміністрування», «Адміністрування податків», «Податки та фіскальна політика», «Цифрові технології декларування податкових зобов'язань» (довідка № 126-28/142 від 30.01.2023 р.).

Особистий внесок здобувача. Дисертація є одноосібним науковим дослідженням. Сформульовані в дисертаційній роботі висновки, рекомендації та пропозиції сформульовані автором самостійно і є його науковим здобутком.

Апробація результатів дисертації. Основні результати дисертації були предметом обговорення й отримали схвальні відгуки на таких міжнародних і всеукраїнських науково-практичних конференціях: «Глобалізаційні виклики інноваційного розвитку економіки, держави, бізнесу» (м. Тернопіль, 2017 р.), «Фіскальна політика України в умовах євроінтеграційних процесів» (м. Тернопіль, 2019 р.), «Information potential of socio-economic development of the state and regions» (Gromadka, Poland, 2020), «Проблеми та перспективи фінансової політики в умовах пандемічних процесів» (м. Тернопіль, 2020 р.), «Інноваційне підприємництво: стан та перспективи розвитку (м. Київ, 2022 р.), «Актуальні проблеми економіки, фінансів, обліку та права у ХХІ столітті» (м. Полтава, 2022 р.), «Соціальні, економіко-правові та фінансові виклики в умовах глобальних трансформацій» (м. Тернопіль, 2022 р.), «Комплексний підхід до модернізації науки: методи, моделі та мультидисциплінарність» (м. Чернівці, 2022 р.).

Публікації. За темою дисертаційної роботи опубліковано 13 наукових праць, зокрема: 4 публікації – у наукових фахових виданнях України, 1 публікація – у виданні іншої держави, що належить до Європейського Союзу (Латвія), 8 праць – апробаційного характеру. Загальний обсяг опублікованих праць становить 4,91 д. а. (особисто автору належить 3,88 д. а.).

Структура та обсяг дисертації. Дисертаційна робота містить вступ, три розділи, висновки, список використаних джерел і додатки. Загальний обсяг дисертації становить 234 сторінки друкованого тексту. Основний текст роботи розміщений на 188 сторінках. У роботі подано 15 таблиць, 48 рисунків і 15 формул. Список використаних джерел складається з 216 найменувань і розміщений на 25 сторінках, 14 додатків розміщені на 21 сторінці.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ РОБОТИ

У першому розділі «**Теоретичні домінанти формування парадигми фіскальної політики в умовах цифрової трансформації суспільства**» розкрито науково-теоретичні засади і детермінанти фіскальної політики, запропоновано її авторське трактування; висвітлено теоретико-концептуальні основи формування парадигми фіскальної політики держави та обґрунтовано її архітектоніку; досліджено соціально-економічну роль цифровізації фіскального адміністрування як ключової домінанти фіскальної політики держави в сучасних умовах.

Формування фінансових ресурсів держави і територіальних громад в умовах транспарентності фіскальних відносин вимагає від органів державного управління й місцевого самоврядування здійснення адекватної європейським стандартам фіскальної політики, мета якої – використання таких інструментів, які продукуватимуть максимальні ефекти для держави та суспільства загалом. Констатовано, що провідна роль в цьому контексті належить податковим платежам, які за умови раціонального адміністрування спроможні стати катализатором стабілізації економічного та інноваційного розвитку України.

За результатами систематизації наукових поглядів щодо сутності фіскальної політики, генерування компонентів її інституційного забезпечення, обґрунтування ключових принципів її реалізації було сформульовано авторське визначення фіскальної політики.

У дисертаційній роботі акцентовано на тому, що диференціація фіскальної політики на стримуючу та стимулюючу продукує наслідки для соціальної сфери. Зокрема, здійснюючи стимулюючу фіскальну політику, держава та органи місцевого самоврядування мають надавати пріоритет підтримці соціальної сфери, забезпеченню доступності соціально значущих товарів і послуг, стимулюванню підвищення освітньо-професійного рівня працівників, підтримці благодійництва, волонтерства тощо, а головне – забезпеченню ефективної зайнятості населення. Натомість стримуюча фіскальна політика загрожує скороченням соціальних трансфертів, підвищенням податкового навантаження для активних і сумлінних платників податків, надмірним оподаткуванням інвестиційної діяльності, яка націлена на реалізацію соціальних проєктів.

На основі комплексного аналізу теоретико-концептуальних засад розвитку економіки в умовах цифровізації констатовано, що парадигма є ключовою детермінантою постановки проблем та пошуку методів їх вирішення у науці, вона

спроможна забезпечити функціонування об'єктивних законів розвитку суспільства, а відтак досягти оптимальних фінансових результатів. За результатами моніторингу ключових домінант фінансового простору держави та можливостей використання цифрових технологій удосконалено науково-методичні підходи до формування парадигми фінансової політики (рис. 1). На відміну від існуючих, такий підхід враховує симбіоз ендогенних факторів й екзогенних передумов та передбачає активну взаємодію всіх суб'єктів фінансової політики щодо використання цифрових технологій у фінансовому механізмі в контексті забезпечення пріоритетів соціально-економічного розвитку держави та органів місцевого самоврядування.

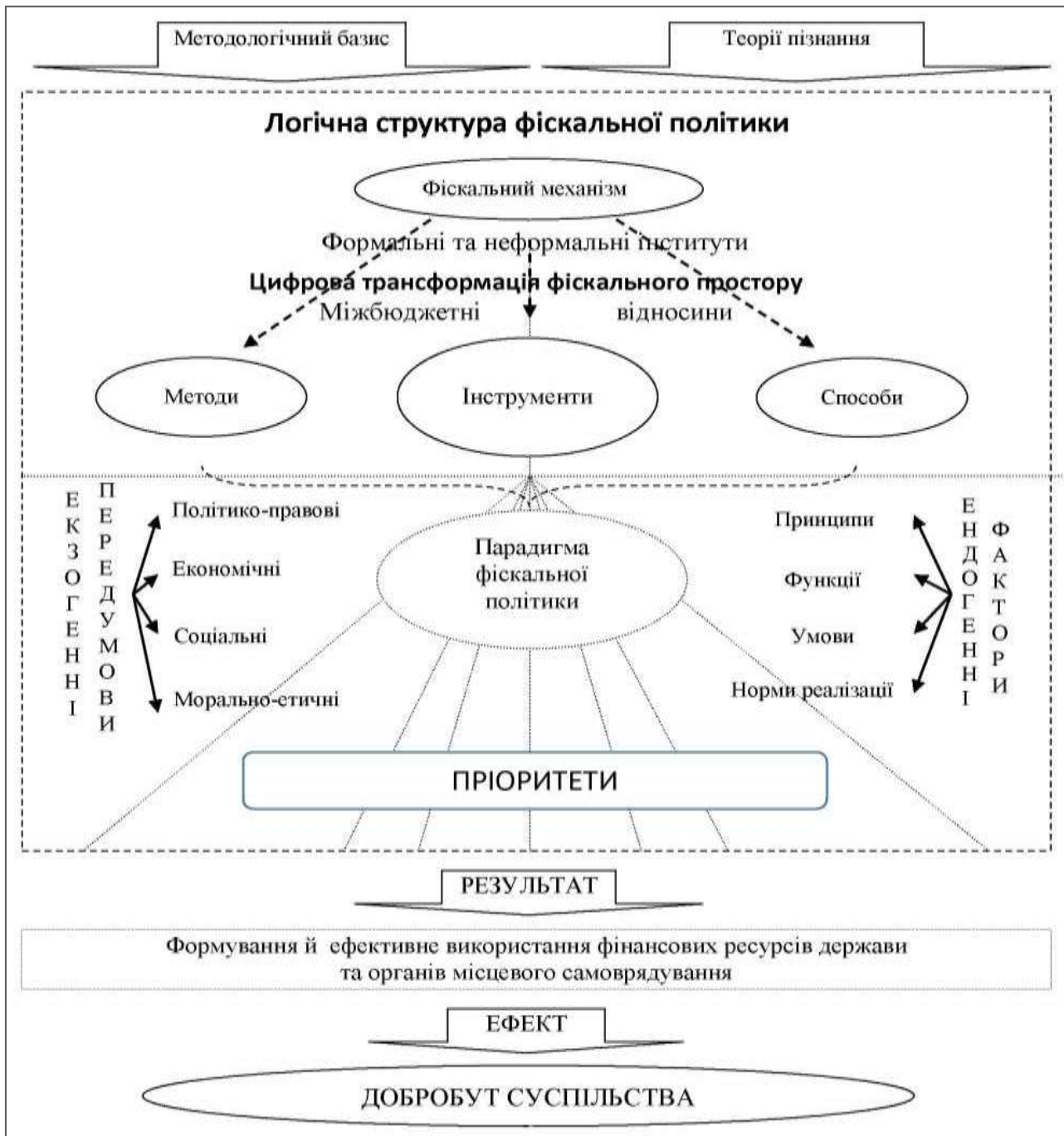

Рис. 1. Детермінанти формування парадигми фінансової політики держави*

*побудовано автором

У роботі систематизовано підходи щодо трактування фіскального простору держави, а саме: у широкому розумінні – це середовище, у якому виникають фінансові відносини між суб'єктами здійснення фіскальної політики, що характеризується обмеженою спроможністю в кількості та часі генерувати й використовувати фінансові ресурси та регулювати соціально-економічні процеси для досягнення суспільного добробуту (процесний підхід); у вузькому розумінні – це середовище, у якому формуються економічні відносини в контексті розподілу фінансових ресурсів та ухвалення рішень щодо їх ефективного використання (ресурсний підхід).

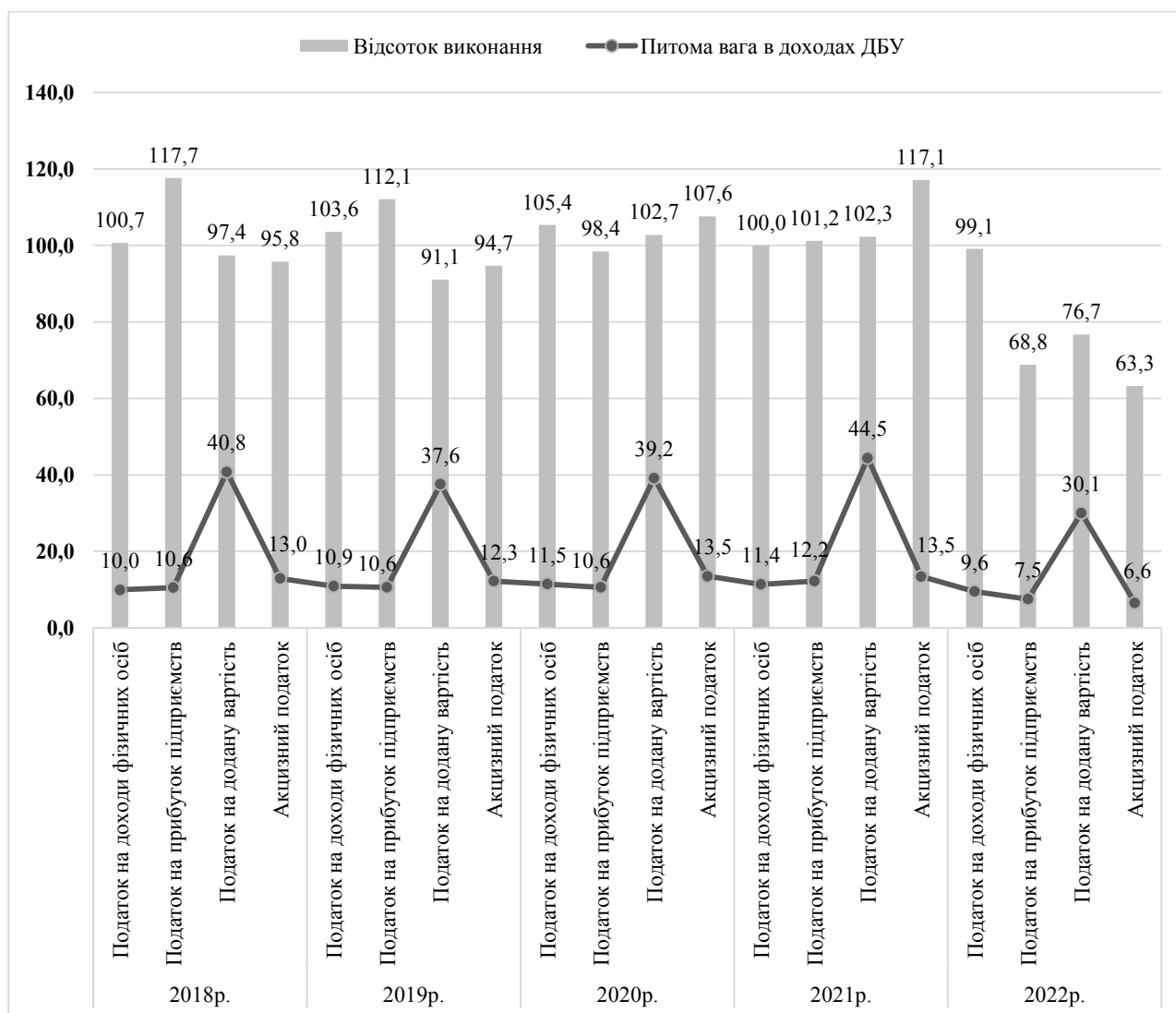
Аргументовано, що цифровізація є запорукою ефективного функціонування суб'єктів фіскальної політики, як активних учасників фіскального простору, у їх співпраці задля досягнення відповідної мети та вирішення пріоритетних завдань, що зрештою поліпшить можливості фінансового забезпечення соціальної сфери. Водночас, тенденції цифрової трансформації у сфері фіскального адміністрування призводять до процесу імплементації сучасних цифрових технологій у сфері функціонування податкової та бюджетної систем.

Встановлено, що поетапне використання цифрових технологій у фіскальному адмініструванні продукуватиме не лише нові імпульси до розвитку фіскальної політики, але й до активізації соціально-економічних процесів в Україні загалом. Це неодмінно сприятиме зростанню цифрової грамотності населення та залученню громадян – платників податків – до розвитку цифрової економіки.

У другому розділі «**Прагматизм реалізації фіскальної політики України в умовах цифровізації**» проведено аналіз основних показників формування, розподілу та використання бюджетних ресурсів у сучасних умовах розвитку економіки України; здійснено оцінювання впливу фіскальних інструментів у контексті забезпечення пріоритетів суспільного розвитку; досліджено науково-методичні аспекти функціонування системи електронного декларування доходів і майна громадян в умовах цифрової трансформації суспільства.

У результаті проведеного дослідження доведено, що основною складовою доходів Державного бюджету України упродовж 2012–2020 рр. залишаються податкові надходження, які становлять близько 80% усіх доходів. Аналіз звітно-статистичних даних Державної податкової служби України та Державного веб-порталу бюджету для громадян довів, що найбільшими за обсягами податковими надходженнями до Державного бюджету України, в тому числі після запровадження в Україні воєнного стану у 2022 році, були: податок на додану вартість (середній показник за аналізований період становив 38,4%), податок на доходи фізичних осіб (10,7%), акцизний податок (11,8%) та податок на прибуток підприємств (10,3%) (рис. 2).

Водночас акцентовано, що стабілізація бюджетної системи певною мірою відбулася за рахунок коштів від Європейського Союзу, урядів іноземних держав, міжнародних організацій, донорських установ (130,09 млрд грн у 2022 році, або 8,4% від загальних надходжень Державного бюджету України). І хоча в Україні постійно відбувається процес удосконалення фіскальної політики, однак сукупно фіскальний потенціал усіх податків і зборів залишається невикористаним. Причинами цього є ухилення від сплати податкових платежів, податкові пільги, податкова заборгованість та недоліки в самому фіскальному адмініструванні, зокрема через недостатній рівень його цифровізації.

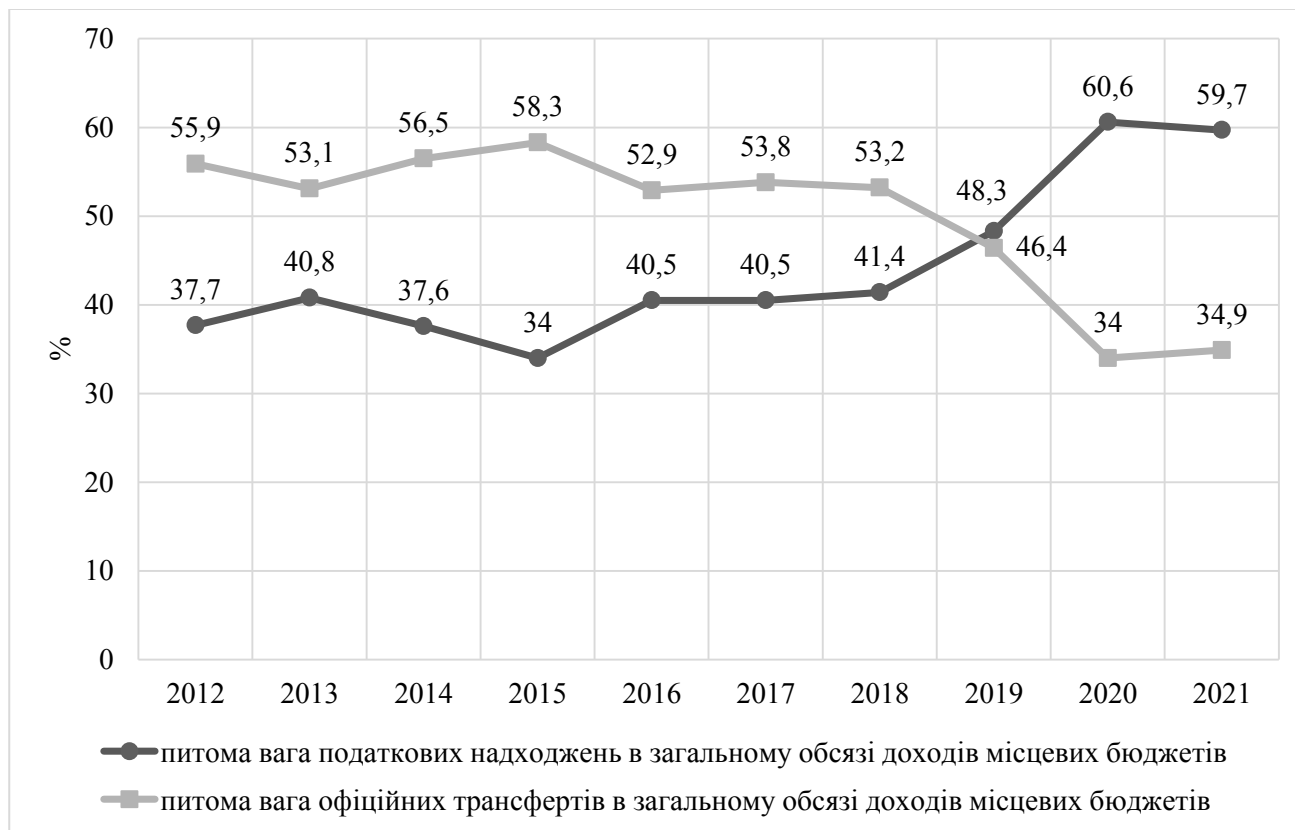
Рис. 2. Динаміка виконання планових надходжень фіскально значущих податків та їх питомих ваг у структурі Державного бюджету України у 2018-2022 рр., %*

*побудовано автором за даними Державного веб-порталу бюджету для громадян

За результатами проведеного дослідження обґрунтовано ефективність певних процесів цифровізації фіскального адміністрування, оскільки за 2020 р. близько 40% суб'єктів підприємницької діяльності мали змогу зареєструватись як фізична особа-підприємець онлайн, що у 8 разів більше, ніж у 2019 р. Констатовано, що платникам податків імпонує той фактор, що онлайн-послуги для фізичних осіб-підприємців мають оптимізаційний (часові витрати, ресурси) і значний антикорупційний ефект, оскільки потенційно вони можуть заощаджувати до 255 млн грн.

На основі використання математичних моделей проведено емпіричні розрахунки податкових надходжень до бюджетів України у розрізі регіонів, у результаті чого підтверджено, що серед доходів місцевих бюджетів ключову роль відіграють податкові надходження й офіційні трансферти від органів державного управління. Зокрема, їхня питома вага в загальному обсязі доходів місцевих бюджетів України впродовж останніх десяти років становила понад 90%.

Водночас, питома вага податкових надходжень за досліджуваний період збільшилась на 20%, водночас питома вага офіційних трансфертів зменшилася на 21% (рис. 3).

Рис. 3. Динаміка питомих ваг податкових надходжень та офіційних трансфертів в загальному обсязі доходів місцевих бюджетів України у 2012–2021 рр.*

*побудовано автором за даними Державного веб-порталу бюджету для громадян

Основним бюджетоутворюючим податком у місцевих бюджетах України залишається податок на доходи фізичних осіб, питома вага якого в загальній сумі надходжень місцевих бюджетів становить близько 50%. Водночас місцеві податки та збори (насамперед єдиний та земельний податки) зросли до понад 10% у загальному обсязі доходів і до 30% у податкових надходженнях місцевих бюджетів.

У дисертаційній роботі використано двофакторні моделі для визначення взаємозв'язку та впливу фіскальних інструментів на фінансове забезпечення соціальної сфери. Їхні параметри та відповідні показники наведено в табл. 1. Отримані моделі є статистично значимими, а стандартизовані β -коефіцієнти свідчать, що податкові надходження здійснюють найбільший вплив на обсяг витрат на житлово-комунальне господарство, духовний і фізичний розвиток та освіту. Це є об'єктивним процесом, оскільки обсяг податкових надходжень у структурі державного та місцевих бюджетів України є найбільшим.

У результаті аналізу витрат на охорону здоров'я було встановлено однаковий вплив як податкових надходжень, так і офіційних трансфертів на фінансове забезпечення вказаної підсистеми соціальної сфери. А витрати на соціальний захист та соціальне забезпечення суттєво корелюють з показниками

обсягу офіційних трансфертів, про що свідчить високе значення β -коефіцієнта (0,94) та, відповідно, коефіцієнта детермінації R^2 (0,690).

Таблиця 1

Оцінювання взаємозалежності податкових надходжень та офіційних трансфертів місцевих бюджетів України на фінансове забезпечення соціальної сфери*

№	у	Модель	β -коефіцієнти	R	R^2
1	Житлово-комунальне господарство	$y = -402 + 0,11x_1 + 0,09x_2$	$\beta_1 = 0,63$ $\beta_2 = 0,24$	0,804	0,647
2	Охорона здоров'я	$y = 43 + 0,10x_1 + 0,22x_2$	$\beta_1 = 0,46$ $\beta_2 = 0,46$	0,827	0,684
3	Духовний і фізичний розвиток	$y = 169 + 0,04x_1 + 0,02x_2$	$\beta_1 = 0,81$ $\beta_2 = 0,20$	0,950	0,902
4	Освіта	$y = 1287 + 0,40x_1 + 0,14x_2$	$\beta_1 = 0,89$ $\beta_2 = 0,14$	0,940	0,884
5	Соціальний захист і соціальне забезпечення	$y = -682 - 0,05x_1 + 0,54x_2$	$\beta_1 = -0,20$ $\beta_2 = 0,94$	0,831	0,690

*побудовано автором за допомогою ПП «Статистика 10»

Доведено, що ефективність фіскальної політики в контексті тотальної цифровізації проявляється в царині електронного декларування податкових зобов'язань платниками податків. Аргументовано, що прибуткове оподаткування громадян є одним із ключових інструментів фіскального адміністрування, який слугує соціальним регулятором, оскільки охоплює значну кількість платників податків — фізичних осіб. Моніторинг та аналіз звітно-статистичних даних акумулювання податку на доходи фізичних осіб до бюджетів усіх рівнів засвідчив його зростаючий тренд, що, безумовно, відбулося внаслідок запровадження системи електронного декларування майнового стану державних службовців. У дисертації обґрунтовано доцільність долучення до алгоритму роботи системи електронного декларування майнового стану модуля верифікації оподаткування задекларованого доходу чи майна. Запропоновано забезпечити в системі електронного декларування автоматичний механізм розрахунку сплати податків після введення платником величини бази оподаткування й алгоритм верифікації поданих даних і суми сплаченого податку податковими органами.

У третьому розділі «**Пріоритетні напрями формування новітньої парадигми фіскальної політики держави в умовах цифрової трансформації суспільства**» досліджено актуальні аспекти світової практики в контексті цифровізації діяльності суб'єктів фіскального адміністрування; обґрунтовано стратегічні напрямки модернізації фіскального регулювання електронної комерції в Україні з урахуванням міжнародних аспектів; розроблено та систематизовано пропозиції щодо формування новітньої парадигми фіскальної політики України в умовах цифрової трансформації суспільства.

У дисертації на основі світового досвіду узагальнено підходи щодо цифрової трансформації фіскального адміністрування у розрізі певних алгоритмічних дій: 1) цифрова ідентифікація платника податків; 2) збір й

опрацювання податкової звітності та інформації про операції й доходи платника; 3) контроль за правильністю розрахунку податків до сплати; 4) оперативний контроль за сплатою податків; 5) подальший податковий контроль платників; 6) процедури примусового виконання податкових зобов'язань та оскарження податкових рішень.

Встановлено, що у сучасному світі з метою поліпшення обслуговування платників і сплати податків широкого розповсюдження набувають мобільні додатки. Численні приклади таких країн, як Австралія, Бразилія, Чилі, Мексика, Португалія, Тайланд, Італія, Китай тощо засвідчують їх результативність. Аргументовано, що запровадження чат-ботів є ще одним кроком у просуванні цифрових технологій та спрощення взаємин між платниками податків і податковою адміністрацією. У роботі проаналізовано досвід Іспанії, згідно з яким податкові адміністрації розробили віртуального помічника з питань оподаткування ПДВ, який базується на штучному інтелекті та допомагає надавати якісну й унікальну інформацію щодо оподаткування.

У результаті проведеного дослідження запропоновано напрями формування новітньої парадигми фіскальної політики України на основі імплементації цифрових технологій та з урахуванням передових світових практик, з-поміж яких:

- розвиток системи електронного податкового декларування та сплати податків у контексті забезпечення прозорості та достовірності податкової інформації шляхом впровадження новітніх цифрових аналітичних інструментів;

- активізація партнерських відносин між податковими органами та платниками податків – суб'єктами господарювання задля розвитку електронної комерції та забезпечення додаткових фінансових ресурсів державного і місцевих бюджетів;

- модернізація процесів комунікації платників з податковими органами та подання звітності, що передбачає впровадження і вдосконалення електронних сервісів для платників податків, які б забезпечували попереднє декларування, інтерактивне заповнення звітності, консультування та сплату податків онлайн;

- удосконалення аналізу фінансової діяльності платників і зростання ролі податкового моніторингу шляхом використання технологій штучного інтелекту, аналітики даних і технології інтелектуального аналізу, а також впровадження електронного аудиту;

- оптимізація відповідного фахового кадрового потенціалу, адже саме кваліфікований персонал спроможний поліпшити процедури впровадження цифрових технологій у системі фіскального адміністрування;

- запровадження фіскальних преференцій (податкові канікули, інвестиційний податковий кредит, пільгові ставки з податку на прибуток підприємств тощо) для нових суб'єктів електронної комерції, що стане сприятливим фактором їх подальшого розвитку;

- формування організаційно-правового середовища щодо посилення захисту інформаційної безпеки та протидії кіберзлочинності в системі фіскального адміністрування.

Такий підхід дозволив систематизувати ефекти та наслідки імплементації новітньої парадигми фіскальної політики держави в умовах цифрової трансформації суспільства (рис. 4), базовою серед яких визначено активізацію

процесів цифровізації фіскального простору в контексті синхронізації дуального середовища в оподаткуванні: з одного боку – інноватизація та модернізація підходів в адмініструванні податків та здійсненні контрольних-моніторингових функцій Державної податкової служби України, з іншого – інформаційно-сервісне забезпечення та супроводження податкових розрахунків і декларативних заходів платників податків.

Рис. 4. Структурно-логічна схема новітньої парадигми фіскальної політики держави в умовах цифрової трансформації*

*побудовано автором

У цьому аспекті суттєва роль належить імplementації цифрових технологій фіскального адміністрування в діяльність податкових органів і платників податків – фізичних та юридичних осіб. До того ж, цифровізація фіскального простору держави сприятиме реалізації Національних програм післявоєнного відновлення України, що становлять потенційну синергію на шляху інтеграції України до Європейського Союзу.

ВИСНОВКИ

За результатами дослідження запропоновано наукові підходи до формування новітньої парадигми фіскальної політики держави на базі імplementації цифрових технологій в контексті забезпечення пріоритетних завдань соціально-економічного розвитку. Це дало змогу сформуванати низку теоретико-концептуальних та науково-практичних висновків, спрямованих на досягнення мети дисертаційної роботи.

1. У дисертації подано авторське трактування фіскальної політики, сутність якої розкривається через симбіоз фінансових, економічних, правових та адміністративних заходів держави й органів місцевого самоврядування у сфері управління доходами і видатками бюджетів з метою забезпечення сталого економічного розвитку, стимулювання інвестиційно-інноваційної активності, підвищення соціальної справедливості в оподаткуванні фізичних та юридичних осіб у контексті поліпшення добробуту населення. Констатовано, що ефективність фіскальної політики залежить від рівня використання цифрових технологій адміністрування податкових платежів, що, в свою чергу, впливає на результативність співпраці між суб'єктами фіскального простору.

2. Сформульовано гіпотезу новітньої парадигми фіскальної політики у контексті реформатування податкового інструментарію, урахуваючи тенденції поширення інформаційних технологій та цифровізації фіскального простору. З'ясовано, що процеси цифровізації, з одного боку, можуть стимулювати уникнення й ухилення від оподаткування, а з іншого – підвищувати ефективність фіскального адміністрування. Аргументовано, що основною передумовою для цифровізації фіскального адміністрування, як пріоритетної ланки фіскальної політики, є формування єдиної, уніфікованої інформаційно-технологічної бази, яка компонуватиметься за рахунок інформаційних ресурсів суб'єктів фіскальної політики. Зважаючи на зазначене вище, імplementація концептуальних підходів цифровізації у контексті реалізації новітньої парадигми фіскальної політики в Україні продукуватиме досягнення балансу між ефективністю та соціальною справедливістю в оподаткуванні.

3. Обґрунтовано, що використання технологій роботизації, штучного інтелекту та Blockchain у фіскальному адмініструванні підвищить ефективність діяльності податкових органів щодо виявлення та оцінювання фіскальних ризиків. Такий підхід покращить механізми протидії бюджетно-податковим ризикам у контексті недопущення випадків ухилення від сплати податків і зборів, що матиме позитивний вплив на акумулювання бюджетних ресурсів. Констатовано, що пришвидшення темпів формування інформаційного суспільства позитивно

впливає на взаємодію податкових органів із платниками податків – фізичними та юридичними особами.

4. Практичний моніторинг й аналіз показників реалізації фіскальної політики в Україні засвідчив, що основою формування доходів державного та місцевих бюджетів є податкові надходження у розрізі фіскально значущих податків (податок на додану вартість, податок на доходи фізичних осіб, податок на прибуток підприємств та акцизний податок). В результаті аналізу видаткової компоненти Державного бюджету України з'ясовано, що причиною виникнення різких коливань в обсягах та структурі видатків було здійснення цілеспрямованого впливу процесів реформування в сфері надання суспільних благ. Аргументовано, що ефективність бюджетного потенціалу новітньої парадигми фіскальної політики України в контексті забезпечення суспільного добробуту залежить від рівня освоєння інформаційних систем та технологій суб'єктами фіскального простору.

5. За результатами використання математичних моделей та емпіричних розрахунків встановлено, що фінансування соціальних видатків суттєво корелює з обсягами податкових надходжень до бюджетів усіх рівнів. Кластерний підхід дав змогу виявити вплив податкових платежів через фіскально-регулюючий потенціал на спроможність фінансування соціальної сфери (житлово-комунальне господарство, охорона здоров'я, освіта, духовний та соціальний розвиток, соціальний захист та соціальне забезпечення) у регіональній площині. Побудова двофакторної моделі впливу податкових надходжень та офіційних трансфертів на розвиток соціальної сфери засвідчила пріоритетність податків і зборів у архітектоніці бюджетних надходжень, зокрема податку на доходи фізичних осіб через його найбільшу питому вагу. Це обумовлює необхідність використання підходів у формуванні податкового потенціалу територіальних громад за рахунок податку на доходи фізичних осіб на базі прогресивної системи оподаткування за одночасної цифровізації контрольно-моніторингових функцій.

6. У дисертації доведено, що важливим кроком на шляху до цифровізації діяльності податкових органів є електронне виявлення ризиків податкового шахрайства та впровадження електронного аудиту з огляду на те, що вдосконалення аналітичних можливостей сучасних технологій і новітніх інструментів сприяє підвищенню ефективності виявлення та оцінки податкових ризиків і забезпечує дієвий механізм протидії ухиленню від оподаткування. Рекомендовано підвищити ефективність використання функціоналу системи електронного декларування доходів і майна на базі верифікації сплати громадянами податків з доходів і майна, що забезпечить якісне виконання функцій податковими органами та слугуватиме фактором налагодження партнерських відносин між суб'єктами фіскальної політики.

7. На основі аналізу передового зарубіжного досвіду у сфері діджиталізації адміністрування податків визначено, що вагомим напрямом цифрової трансформації діяльності податкових органів є забезпечення прозорості та достовірності податкової інформації, отримуваної від платників податків. Відтак наголошено на потребі вдосконалення процесів перевірки податкової інформації

шляхом впровадження новітніх аналітичних інструментів, які використовуються в режимі реального часу для перевірок й зіставлення даних рахунків-фактур, декларацій, договорів купівлі-продажу тощо, виявлення розбіжностей, аналізу та ухвалення рішень на основі отриманих результатів. Крім того, за допомогою стандартизованих форматів збору інформації рекомендовано налагодити процес автоматичного обміну даними з третіми сторонами, зокрема податковими адміністраціями інших країн, оскільки сучасні можливості опрацювання інформації дають змогу податковим органам аналізувати ширший спектр даних і на основі отриманих результатів оцінювати податкові ризики. Доведено, що спрощення комунікацій платників податків з податковими органами та цифровізація фіскального адміністрування, зокрема подання звітності, сприяють поліпшенню дотримання податкового законодавства й спонукають платників до своєчасної сплати податків.

8. В дисертаційній роботі сформовано напрями модернізації фіскального регулювання електронної комерції в Україні, з-поміж яких: активізація партнерських відносин між суб'єктами фіскального простору в контексті розвитку електронної комерції; формування інформаційної інфраструктури і розвиток електронної комерції; запровадження фіскальних преференцій для стимулювання діяльності нових суб'єктів електронної комерції; створення відповідних умов для здійснення податкового контролю (з урахуванням стандартів Європейського Союзу) щодо діяльності суб'єктів електронної комерції; імплементація спеціалізованого інтерактивного ресурсу в контексті інформаційно-консалтингового супроводу здійснення та оподаткування електронної комерції в Україні.

9. Обґрунтовано, що на інституційному рівні завдання оптимізації функціонування податкових органів та платників податків (фізичних і юридичних осіб) в умовах цифрової трансформації українського суспільства можливо вирішити шляхом формування і реалізації новітньої парадигми фіскальної політики держави. Доведено, що використання сучасних інформаційних систем фіскального адміністрування ефективно впливає на діяльність податкових органів (спрощує та підвищує оперативність формування, підписання, передачі, використання і контролю податкової інформації й обліково-звітної документації) та суб'єктів підприємницької діяльності (підвищує якісні показники їхньої операційної діяльності, формує прозорі взаємовідносини з контролюючими органами в сфері оподаткування). У дисертації систематизовано ефекти та наслідки цифровізації фіскального адміністрування, як пріоритетного елементу фіскальної політики, для держави й суспільства. Формування ефективної держави можливе у випадку концентрації зусиль на фундаментальних завданнях фіскальної політики в системі державного регулювання економіки, адже в умовах цифрової трансформації суспільства модернізація інструментів і важелів фіскального адміністрування призведе до досягнення базових соціально-економічних цілей держави.

Основні результати дослідження використовуються у діяльності Комітету Верховної Ради України з питань фінансів, податкової та митної політики,

Міністерства цифрової трансформації України, Головного управління Державної податкової служби України в Тернопільській області, а також у навчальному процесі Західноукраїнського національного університету.

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

Наукові праці, в яких опубліковані основні наукові результати дисертації:

1. Marchenko L. I. The impact of fiscal policy on ensuring the development of the social sphere in Ukraine. *Economics and Education*. 2022. Vol. 7. № 4. P. 27–34 (0,69 д. а.).

2. Десятнюк О. М., Марченко Л. І. Науково-методичні детермінанти податкової політики в умовах трансформації національної економіки. *Світ фінансів*. 2021. Вип. 4 (69). С. 8–19 (особистий внесок автора: виокремлено вектори удосконалення податкової політики України в умовах трансформації національної економіки) (0,45 д. а.).

3. Марченко Л. І. Екологічні тенденції фіскальної політики України та країн Європейського Союзу. *Економіка та суспільство*. 2022. № 40. URL: <file:///C:/Users/User/Downloads/1512-Article%20Text-1451-1-10-20220808.pdf> (0,65 д. а.).

4. Десятнюк О. М., Ткачик Ф. П., Марченко Л. І. Особливості податкової гармонізації в Європейському Союзі в умовах турбулентності. *Наукові праці НДФІ*. 2022. Вип. 1. С. 24–33 (особистий внесок автора: проведено аналіз ефектів та ризиків здійснення податкової політики в країнах – членах ЄС) (0,25 д. а.).

5. Марченко Л. І. Діджиталізація системи податкового адміністрування в Україні з урахуванням досвіду розвинених країн світу. *Економічний аналіз*. 2022. Том. 32. № 4. С. 127–134 (0,58 д. а.).

Опубліковані праці апробаційного характеру:

6. Марченко Л. І. Інституційне забезпечення фіскальної політики в Україні. Глобалізаційні виклики інноваційного розвитку економіки, держави, бізнесу : Матер. II Всеукр. наук.-практ. Internet конф. (м. Тернопіль, 22 грудня 2017 р.). Тернопіль: Осадца Ю. В., 2017. С. 47–50 (0,14 д. а.).

7. Марченко Л. І. Вплив фіскальної політики на соціальну сферу. Фіскальна політика України в умовах євроінтеграційних процесів : Матер. XIV Всеукр. наук.-практ. конф. (м. Тернопіль, 18 квітня 2019 р.). Тернопіль : ТНЕУ, 2019. С. 112–113 (0,14 д. а.).

8. Marchenko L. I. Tendencies of development of fiscal policy at the local level in Ukraine. Information potential of socio-economic development of the state and regions : Proceedings of the Conference (Gromadka, Poland, April 20, 2020). Gromadka, Poland, 2020. P. 154–155 (0,15 д. а.).

9. Марченко Л. І., Романчук М. А. Соціально-регулюючий потенціал оподаткування доходів фізичних осіб в Україні. Проблеми та перспективи фінансової політики в умовах пандемічних процесів : Матер. Міжнар. наук.-практ. інтернет конф. (м. Тернопіль, 02 жовтня 2020 р.). Тернопіль: Вектор, 2020.

С. 36–38. (особистий внесок здобувача: обґрунтовано напрями вирішення проблем соціальної справедливості та фіскальної ефективності в оподаткуванні доходів фізичних осіб) (0,08 д. а.).

10. Марченко Л. І. Перспективи використання цифрових технологій в оподаткуванні в Україні. Інноваційне підприємництво: стан та перспективи розвитку : Зб. матер. VII Всеукр. наук.-практ. конф. (м. Київ, 30 травня 2022 р.). К.: КНЕУ, 2022. С. 196–199 (0,21 д. а.).

11. Марченко Л. І. Актуальні тенденції гармонізації непрямих оподаткування в Європейському Союзі. Актуальні проблеми економіки, фінансів, обліку та права в XXI столітті : Зб. тез доповідей Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Полтава, 15 квітня 2022 р.). Полтава: ЦФЕНД, 2022. С. 71–73 (0,15 д. а.).

12. Марченко Л. І. Аналітичні підвалини фіскальної політики у контексті формування бюджетних ресурсів. Соціальні, економіко-правові та фінансові виклики в умовах глобальних трансформацій : Зб. тез допов. II Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Тернопіль, 30 травня 2022 р.). Тернопіль-Братислава, ЗУНУ, 2022. С. 183–185 (0,16 д. а.).

13. Марченко Л. І. Практика та проблематика фіскального регулювання електронної комерції в Україні. Комплексний підхід до модернізації науки: методи, моделі та мультидисциплінарність : Матер. II Міжнар. наук. конф. (м. Чернівці, 26 серпня 2022 р.). Вінниця: Європейська наукова платформа, 2022. С. 43–45 (0,23 д. а.).

АНОТАЦІЯ

Марченко Л. І. Новітня парадигма фіскальної політики в умовах цифрової трансформації суспільства. – Рукопис.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата економічних наук за спеціальністю 08.00.08 – гроші, фінанси і кредит. Західноукраїнський національний університет. Тернопіль, 2023.

У дисертаційній роботі здійснено обґрунтування теоретико-концептуальних засад формування новітньої парадигми фіскальної політики України та сформульовано практичні рекомендації щодо її реалізації в умовах цифрової трансформації суспільства. Узагальнено підходи щодо визначення дефініції «фіскальна політика». Доведено, що ключовою умовою цифрової трансформації фіскального адміністрування, як пріоритетної домінанти фіскальної політики, є побудова уніфікованої інформаційно-технологічної бази, яка формуватиметься за рахунок інформаційних ресурсів суб'єктів фіскального простору.

Проведено емпіричний аналіз основних показників реалізації бюджетно-податкової політики на державному та місцевому рівнях, що дало змогу комплексно згрупувати детермінанти формування новітньої парадигми фіскальної політики України в умовах цифровізації.

Запропоновано організаційно-методичний підхід до визначення впливу інформаційних технологій на ефективність системи електронного декларування доходів і майна громадян. Згенеровано базові напрямки модернізації фіскального регулювання електронної комерції в Україні з урахуванням світового досвіду.

Виокремлено наукові підходи до формування новітньої парадигми фіскальної політики України, що дало змогу систематизувати ефекти та наслідки її імплементації в умовах цифрової трансформації суспільства.

Ключові слова: фіскальна політика, новітня парадигма фіскальної політики, фіскальне адміністрування, інформаційні технології в оподаткуванні, електронна комерція, цифрова трансформація.

ANNOTATION

Marchenko L. I. The modern paradigm of fiscal policy in the conditions of digital transformation of society. – The manuscript.

Thesis for a Candidate Degree in Economics on Specialty 08.00.08 – Money, Finance and Credit. West Ukrainian National University. Ternopil, 2023.

In the dissertation work, scientific and theoretical substantiation was carried out, analysis and monitoring were conducted, and directions for improving fiscal policy in the conditions of digital transformation of society were proposed. Approaches to the definition of «fiscal policy» have been summarized and clarified. It is proved that the key condition of the digital transformation of fiscal administration, as a priority dominant of fiscal policy, is the process of building a unified information and technological base, which will be formed at the expense of information resources of fiscal space subjects.

The effectiveness of fiscal policy implementation is determined by the ability of tax authorities to adequately and flexibly respond to challenges that arise at each stage of the digital transformation of society. It is proved that digitalization of the fiscal space is an urgent requirement of today, as this process will contribute to the construction of an optimal model of formation, distribution, targeted use and control of budgetary resources.

An empirical analysis of the main indicators of the implementation of fiscal policy in Ukraine in modern conditions was carried out, which made it possible to reveal the fiscal, regulatory and stabilizing role of budget and tax instruments in the context of ensuring social development. Empirical calculations of tax revenues to the budgets were carried out by regions, as a result of the use of mathematical tools which were grouped into cluster groups. Factor models were built for the formed cluster groups, along with this which proved that tax revenues significantly affect the volume of expenditures in the social sphere, regardless of the level of socio-economic development of the region.

It was established that income taxation of citizens is one of the key tools of fiscal administration, which serves as a social regulator, as it covers a significant number of taxpayers – individuals. In the dissertation, it is proposed to provide an automatic mechanism for calculating tax payments in the electronic declaration system after the taxpayer enters the amount of the tax base and an algorithm for verifying the submitted data and the amount of tax paid by the controlling authorities.

It was found that tax administrations of foreign countries use various innovative technologies and digital tools in their activities, the most common of which are artificial intelligence, analytical tools, application programming interface, cloud computing and

virtual assistants. It is emphasized that blockchain and digital authentication technologies have not yet taken a prominent place in the general practice of fiscal administration.

The study of the global pragmatism of digitalization of the activities of fiscal administration subjects made it possible to identify its advantages and disadvantages. In particular, the advantages include the reduction of costs for administrative procedures and the minimization of human errors due to the automation of processes; increasing the accuracy and efficiency of accumulating necessary information about taxpayers; improvement of monitoring and control actions by tax authorities due to the use of appropriate software; formation of a transparent system of declaration, accounting and payment of tax payments to the budget, etc. The disadvantages include the following: lack of highly qualified IT personnel in fiscal bodies due to competition in the field of remuneration; existence of risks of cyber-attacks and loss of confidential information about subjects of fiscal administration; carrying out regular updates of software and equipment, which requires large costs.

Basic directions for modernization of fiscal regulation of e-commerce in Ukraine, taking into account world experience have been generated. Emphasis is placed on the need to unify and optimize organizational and legal approaches in the context of resolving contradictions in the e-commerce taxation system of Ukraine and foreign countries.

The primary effects, consequences and risks of digitalization of fiscal administration in Ukraine are systematized. An organizational and methodological scheme of the functioning of fiscal policy subjects in the context of the digital transformation of society has been built. It has been proven that the formation of an effective state is possible primarily in the case of concentration of efforts on the fundamental tasks of fiscal policy in the system of state regulation of the economy, because in the conditions of digital transformation of society, the modernization of tools and levers of fiscal regulation, as a rule, leads to the successful achievement of the main socio-economic goals of the state.

Keywords: fiscal policy, modern paradigm of fiscal policy, fiscal administration, information technologies in taxation, e-commerce, digital transformation.

Підписано до друку 05.06.2023 р.
Формат 60x90/16. Гарнітура Times.
Папір офсетний. Друк на дублюкаторі.
Умов. друк. арк. 0,9. Обл.-вид. арк. 1,0.
Зам. № А001-23. Тираж 100 прим.

Видавець та виготовлювач
Західноукраїнський національний університет
вул. Львівська, 11, м. Тернопіль 46009

*Свідоцтво про внесення суб'єкта видавничої справи
до Державного реєстру видавців ДК № 7284 від 18.03.2021 р.*

Видавничо-поліграфічний центр «Університетська думка»
вул. Бережанська, 2, м. Тернопіль 46009
тел. (0352) 51-75-72
E-mail: edition@wunu.edu.ua